

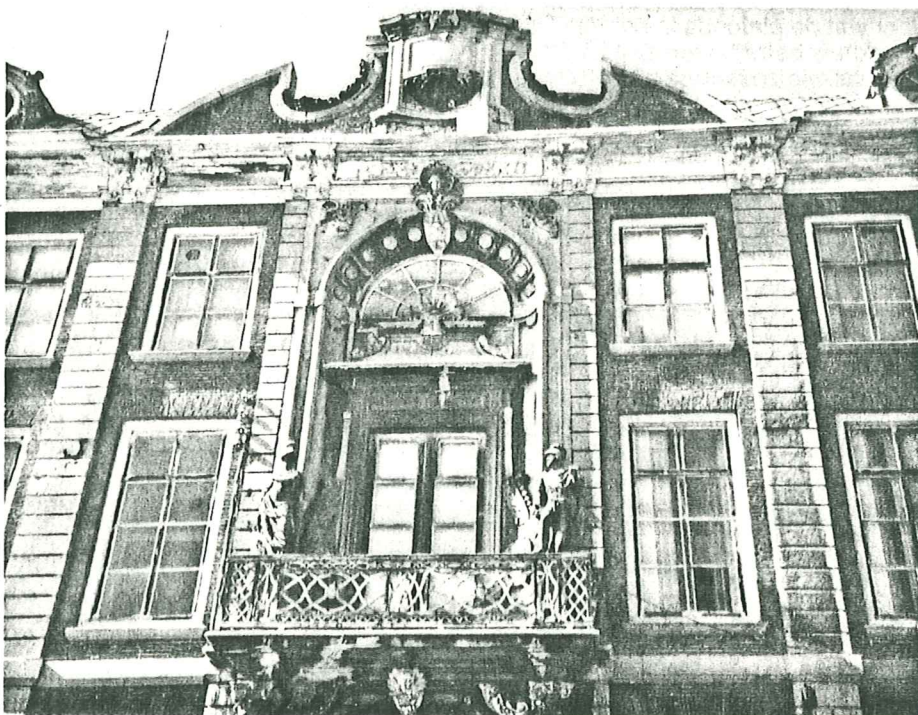
Een reddingsoperatie

Het Van Dishoeckhuis leeft voort

Carlo Castoldi, de stucwerker die rond 1736 de plafonds in het Huis Huguetaan samen met collega Maximiliaan Chiesa aanbracht, heeft nooit kunnen voorzien dat een aantal van zijn plafonds plaats zou moeten maken voor die van andere vakgenoten uit zijn tijd.

In ongeveer dezelfde periode dat hij zijn werk aan het pand van de Hoge Raad op het Lange Voorhout te Den Haag opleverde, waren wellicht even vakkundige stukadoors bezig in het Vlissingse Van Dishoeckhuis. Op dat moment bestond er tussen die twee zaken geen verband, ook al heeft de architect van het Van Dishoeckhuis wel bemoeienis gehad met het ontwerp dit pand. Nu, in 1987, is dat verband wel gelegd. Drie plafonds uit het Van Dishoeckhuis zijn naar Den Haag verhuisd. Ze zijn geplaatst in het nieuwe gebouw van de Hoge Raad, het voormalige Huis Huguetaan aan

Het Van Dishoeckhuis vlak voor de sloop.

het Lange Voorhout. Drie van de al aanwezige plafonds moesten daarvoor dus het veld ruimen. Uiteraard was de vakkennis en ervaring van stukadoors bij deze operatie onontbeerlijk.

De achttiende eeuw

Elk van de twee panden onderging haar eigen loop door de geschiedenis. Het Van Dishoeckhuis werd in 1733, in opdracht van Anthonie van Dishoeck, door Jan Pieter van Bourscheit de Jonge ontworpen. Van Bourscheit, begenadigd beeldhouwer én architect, was een veelgevraagd man die in staat bleek een aantal waardevolle bouwwerken aan ons cultureel erfgoed toe te voegen. De stadspaleizen in Middelburg en Vlissingen, het Van der Brandehuis, het Van der Perrehuis in Middelburg en het Huis Westerwijk zijn daar voorbeelden van. Allen gebouwd rond

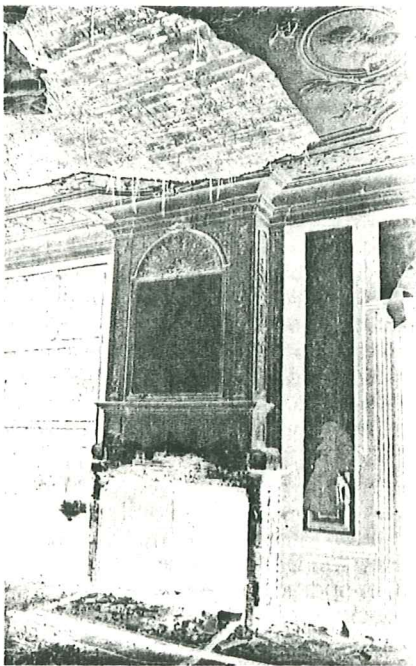
Vocht gaf ook allerlei andere verontreinigingen een kans tot woekering.

1730, allen ontworpen door Van Bourscheit.

Het ontwerp van het Van Dishoeckhuis vertoonde zeven traveeën met een gevel die grotendeels was opgetrokken uit baksteen met zeer fijn, typisch 18e eeuwse voegwerk. De middenpartij bestond uit een door zuilen gedragen balkon met daarop twee beeldhouwwerken. Het bovenlicht en de omlijsting van de balkondeuren op de eerste verdieping waren in een eenvoudige Lodewijk-XIV-stijl gedecoreerd. Het fronton bekroonde de middenpartij. De mansardekap met de daklichten wijzen op de zuidelijke beïnvloeding van Van Bourscheit, die zelf afkomstig was uit Antwerpen. Voor wat de plafonds in het Van Dishoeckhuis betreft, vermeldt de literatuur niet wie ze gemaakt heeft. Men vermoedt echter wel dat Johannes Baptista Xaviery en Van Bourscheit zelf (hij was immers ook beeldhouwer) de hand hebben gehad in het plafond uit de linker achterkamer. De beide plafonds uit de voorkamers zijn van een geheel andere opzet. Volgens de literatuur vertonen deze verwantschap met het werk van Thomas Vasalli.

De sloop

Toen het Van Dishoeckhuis in 1965 haar bestemming als stadhuis kwijt-

Hele stukken werden weggenomen en niet alleen door deskundigen.

De stucadoors haalden de plafond-delen zelf liever weg, dan dat men dit overliet aan de aannemer. Zo kon men weer hele stukken gebruiken die men anders nieuw had moeten maken.

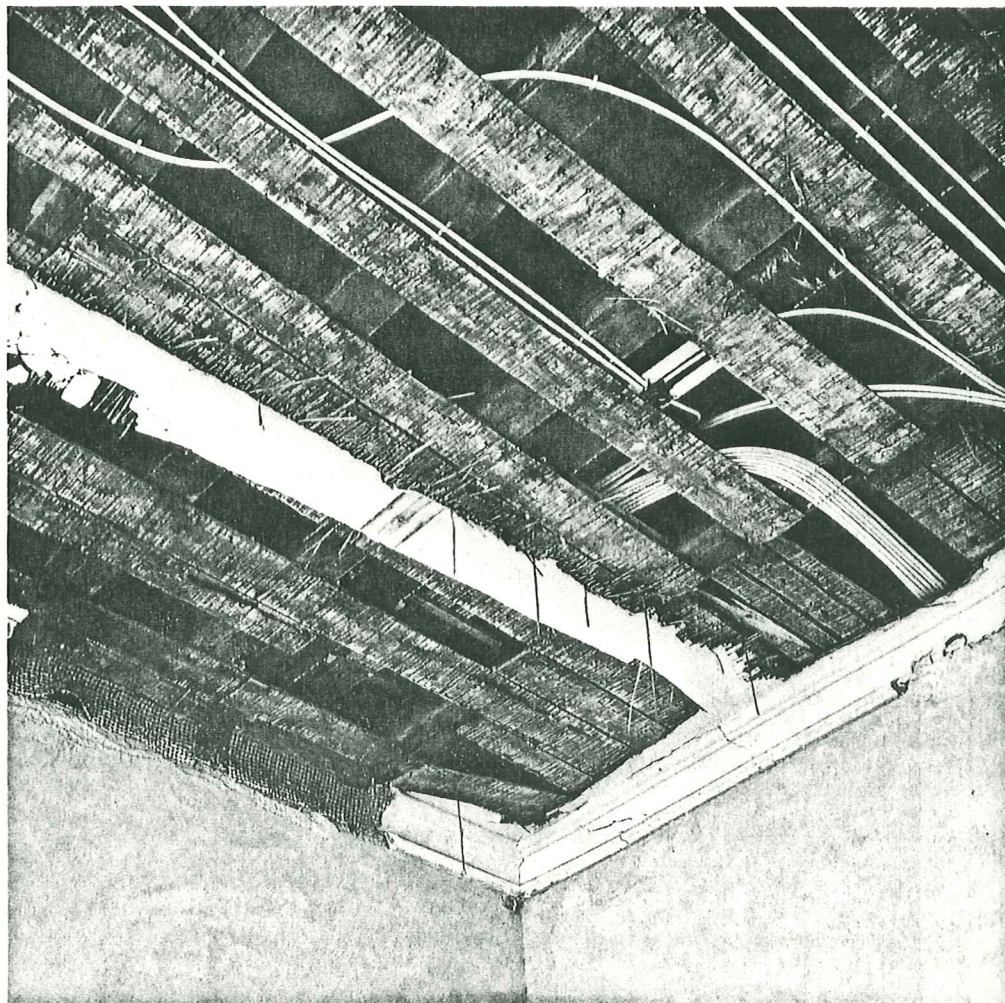
Waar vakbekwaamheid en kunstzin harmonisch samengaan, kan de stucadoor goed en mooi werk verrichten. Wat zijn er al geen kunstwerken uit het mengsel van gips en kalk gewrocht; dartele barok en strenge gothiek kunnen even goed in stucadoorswerk worden uitgebeeld, maar ook onder de thema's in de barokke geschiedde andere opvattingen. kunnen wij het stucadoorswerk en den stucadoor niet missen.

**Maar dit tijdschrift bijdragen tot meerdere behand-
making en waardering van dit zoo edele handwerk.**

raakte, verloor het monument ook haar eigenlijke bestaansrecht. Gedurende de ruim twintig jaar van discussies, particuliere initiatieven, politiek geharrewar op lokaal en nationaal niveau, die daarop volgden, zorgden de natuurelementen voor een bijna volledige onttakeling van dit monument. "Gewoon" ter plekke restaureren bleek een nutteloze zaak, aangezien het Van Dishoeckhuis op de Scheldewerf stond. Zo'n omgeving is voor een dergelijk pand natuurlijk niet ideaal. Afgezien van de kaalheid en zakelijkheid, is het voor belangstellenden moeilijk te bereiken. Veel geld in een hoogst nodige restauratie ste-

ken - het gebouw stond er al 16 jaar ongebruikt - leek dus volkomen nutteloos. Men ging op zoek naar alternatieven.

Als het pand dan toch behouden moest blijven, maar de locatie niet geschikt was, bleef er maar één mogelijkheid over. Verplaatsen. In zijn geheel. Per slot van rekening had men hetzelfde gedaan met het tegenoverliggende Huis Westerwijk (ook een ontwerp van Van Bourscheit) in de jaren dertig van deze eeuw. Een eerste plan om de 18e eeuwse kolos "even" te verplaatsen naar een hoek van de Vlissingse haven - kosten werden geschat op 7,5 tot 8 miljoen

gulden - mislukte. Te duur. Enkele jaren later bedacht men dat Rotterdam wel een leuke plek voor het Van Dishoeckhuis kon zijn. Even schrikken, de kosten van dit project werden bijna drie maal zo hoog geschat. Ook dit plan bleek dus niet levensvatbaar. Het pand werd vervolgens van de monumentenlijst afgevoerd. De enige stap die vanaf dat moment nog kon worden genomen, was de uiteindelijke, inmiddels uitgevoerde sloop. Eigenlijk was dat proces al vele jaren daarvoor in gang gezet door allerlei enthousiaste verzamelaars van oude zaken als tegeltjes, stucwerk-ornamenten en wat dies meer zij. Het zou ons niets verbazen als er nogal wat fragmenten bij diverse stukadoorsbedrijven lagen te wachten om ooit nog eens te worden gebruikt. Deskundigen die vlak voor de sloop nog een laatste bezoek aan het pand brachten kunnen zich echter niet aan de indruk onttrekken dat het voortijdig sloopwerk ook is begeleid door lieden die wat minder aan verzamelen dachten en wat meer aan botte lol. En verder was natuurlijk de vochtthuishouding in het lege pand een eigen leven gaan

Mebest-redacteur Pieter Vonk in gesprek met de heren Bleijenberg en Ketel in de werkplaats. Boeiend vak restaurateur, dat is zeker.

leiden. Plafonds, wanden en constructie waren gedurende 16 jaar leegstand in veel gevallen onherstelbaar aangetast.

Afgezien van alle stukjes en brokjes die werden meegenomen uit het Van Dishoeckhuis - ze zullen inmiddels vele particuliere schoorsteenmantels en plafonds sieren - is men gelukkig ook zo verstandig geweest om een aantal zaken op officiële wijze voor het nageslacht te bewaren. De Rijksdienst voor de Monumentenzorg nam het initiatief en gaf daarmee blijk van het feit dat zij op haar zaakjes let. In totaal werden zes stucwerkplafonds en een houten plafond, benevens delen van schouwen uit het Van Dishoeckhuis verwijderd. Men moest daarbij uitermate omzichtig te werk gaan, aangezien sommige delen onder de handen uit elkaar vielen. Men koos ervoor om de delen in één keer samen met de ondergrond te verwijderen, zodat een en ander beter tegen breken tijdens het transport bestand zou zijn. Uiteraard was dit een operatie van zorgvuldig plannen, registreren, verpakken en vervoeren. Het werk van tekenaars was hierbij onontbeerlijk, aangezien grote delen van de plafonds eenvoudig niet meer bestonden. Een totale reconstructie aan de hand van de bestaande delen was geboden.

Vijftig jaar communicatie over vaktechniek

De stijl

In de tijd dat deze plafonds werden aangebracht, zat men in een soort overgangsstijl. De Lodewijk XIV-stijl ging langzamerhand over in de Rococo-periode. De strakke indeling werd losgelaten, om plaats te maken voor veel vrijer lijstwerk, veel "losser" composities en op zichzelf staande afbeeldingen. Wat wel gehandhaafd bleef in die tijd en waar de tekenaars

Het insmeren van het af te gieten ornament met siliconen-rubber. Een werkje waarbij geduld en belangstelling telt.

Met gips worden de nieuw te maken ornamenten afgegoten.

voor deze plafonds nu dankbaar gebruik van konden maken, was de symmetrie. Zonder dat gegeven was een reconstructie van de plafonds waarschijnlijk heel wat moeilijker geweest.

Prof.Ir. P.K.A. Pennink is de architect die de reconstructie begeleidt, en hij stond voor de moeilijke opdracht van de Rijksgebouwendienst om de plafonds in een ander gebouw te plaatsen.

Welk gebouw dan wel? De nieuwe behuizing van de Hoge Raad Der Nederlanden aan het Lange Voorhout nummer 34 te Den Haag. Het voormalige Huis Huguetan, voormalige Koninklijke Bibliotheek en dus ook het pand waar Carlo Castoldi - waar wij ons verhaal mee begonnen - destijds zijn vakmanschap tentoonspreidde. Daar ligt dus het verband, drie van zijn plafonds moeten nu dus plaatsmaken voor die van zijn tijd- en vakgenoten die de Van Dishoeckplafonds maakten. Nieuwbouw en restauratie van dit gerechtelijk heiligdom, de Hoge Raad, zijn in handen van Prof. Pennink.

Het Huis Huguetan

Ook het pand dat Pennink moest aanpakken heeft een rijk verleden. Daniël Marot ontwierp dit pand, dat gebouwd werd in de periode 1734-1738 in opdracht van Adrienne Marguerite Huguetan. Een zeer vermogende dame. De invloeden van Van Bauscheit zijn te herkennen aan het ontwerp van dit huis. Of Marot zich heeft laten inspireren door het werk van deze bouwmeester is niet bekend. Wel is een aantal aspecten aan beide ontwerpen opvallend gelijk. De plattegronden vertonen beide een centrale hal/gang die doodloopt op de entree van de tuinzaal. In de hal is het trappenhuis in beide gevallen terzijde geschoven. Hierbij dient te worden vermeld dat het beeldhouwwerk in het trappenhuis van het Huis Huguetan mogelijk van Van Bauscheit's hand komt. Verder ontvangen beide trappenhuisen licht door de zogenaamde lantaarn die de bekroning daarvan vormt. En tenslotte siert rijk geornamenteerd stucwerk in Lodewijk-XIV stijl de plafonds in deze monumenten.

Wel zeker is dat Van Bauscheit het beeldhouwwerk aan de voorgevel van het Huis Huguetan ontwierp en uit-

Jammer dat er maar weinig continuïteit zit in de restauratie. Daarvan is het namelijk wel afhankelijk of wij ze houden: die vakmensen.

voerde. Ook het ontwerp van de voorgevel vertoont sterke overeenkomsten met dat van het Van Dishoeckhuis. De verbouwing/vergroting die door Pieter de Swart in 1761 aan het Huis Huguetan werd voltooid, resulteerde onder andere in plafonds die neigen naar de strakke Lodewijk XVI-stijl. De wand- en plafondafwerkingen uit deze periode zijn niet zo "rijk" aan ornamentiek als die uit de daaraan voorafgaande periode.

In de loop van de tijd heeft dit pand verschillende bewoners gehad, die natuurlijk de nodige verbouwingen hebben laten verrichten. De laatste belangrijke verbouwing vond plaats in 1910. Oude verbouwingen werden teniet gedaan en betimmeringen en stucwerk werden aangebracht in neo Lodewijk-stijlen. Het gebouw bood toen onderdak aan de Koninklijke Bibliotheek, die in 1982 het Lange Voorhout verliet. Het pand zou daarna onderdak gaan bieden aan de Hoge Raad. Men besloot het bestaande te restaureren en aan de

Kazernestraat (achter het Lange Voorhout) nieuwbouw te plegen.

De oplossing

Niet alleen de maatvoering was een probleem. Vooral de vraag: hoe nu duidelijk te maken dat het om plafonds uit een ander gebouw gaat. Penninks' oorspronkelijke oplossing was even origineel als onorthodox. Uitgaande van het in de plafonds aanwezige lijstwerk aan de randen, bedacht hij een metalen rand om het geheel. Deze strook zou moeten zorgen voor een soort afbakening, maar tevens vormde het een eenheid met de Van Dishoeckplafonds, doordat metalen rand en stuclijstwerk elkaar volgden. In één geval grepen ze zelfs in elkaar. Een omarming van twee, elkaar sinds jaar en dag bijtende materialen. Wat men esthetisch van een dergelijke oplossing zou moeten vinden, zal altijd verborgen blijven. Penninks' idee bleek namelijk te duur. Na enig aarzelen besloot men dan ook om de metalen rand te vervangen door een eenvoudige stucwerklijst. Minder spectaculair, maar wellicht wat harmonieuzer. Trouwens, de compositie van de drie plafonds wijkt dermate af van die van de overige

(wel min of meer originele) plafonds, dat zelfs een vluchtige beschouwing al twijfel moet zaaien omtrent de herkomst. Ook de maatvoering en plaat-sing van de plafonds zal wellicht aan-leiding zijn tot het optrekken van wenkbrouwen.

Scheef

"Deze plafonds komen uit een scheve ruimte, en worden nu geplaatst in een andere, ook scheve kamer. En twee keer scheef is nooit hetzelfde! Trouwens, een scheve tekening heb ik ook nog nooit gezien, dus je moet heel veel improviseren, passen en meten": vertelt één van de stuka-doors.

We spreken hier van een regelrechte restaurateur. Nog even afgezien van het maken van mallen aan de hand van de originele ornamenten in de werkplaats, ook de mensen die alle losse delen ter plekke moeten aan-brengen zijn vaklieden van de hoogste orde. Geduld, precisie, improvisa-tievermogen, materiaalkennis en vooral.....liefde voor het vak. We spreken de nog erg jonge vakman daarop aan. "Ach, moet je luisteren, met dat vakmanschap zit het wel goed. We vinden het fijn om zo'n mooi stukje werk af te mogen leve-ren. Het mag dan wel wat kosten, maar ik ben er best trots op. Waar het volgens mij om gaat, is dat de oudere stukadoors in Nederland, en dat is het grootste gedeelte, niet doorheeft dat de tijden veranderen. Zodra mijn generatie het overneemt, zal het volgens mij stukken beter gaan. Wat jullie in de laatste Mebest hebben geschreven over opleiding en visie, daar gaat het om. Dat is er gewoon nog niet. Dat zien ze niet! Er wordt best wel eens over gepraat. Het zal pas veranderen als de jongeren een kans krijgen. Maarja, wat is wijsheid?": relativeert hij lachend. Zoals gezegd, de plafonds zijn eerst naar de werkplaats gegaan. Daar zijn oude verflagen zorgvuldig verwijderd, waarna men van elk ornament dat te slecht was om te worden herplaatst een mal maakte. Alleen bij het maken van die mallen is kunststof gebruikt. Voor het overige ging men uit van de bestaande materialen. Gips en kalk.

Uitvoerend stukadoorsbedrijf Bleyen-berg uit Den Haag, haalde in het pand aan de Lange Voorhout zelf de bestaande plafonds weg. "Je weet het maar nooit als een aannemer het eruit raust": luidde een uitspraak. De bestaande kroonlijsten moesten blij-ven zitten, om een verantwoorde overgang te kunnen bewerkstelligen.

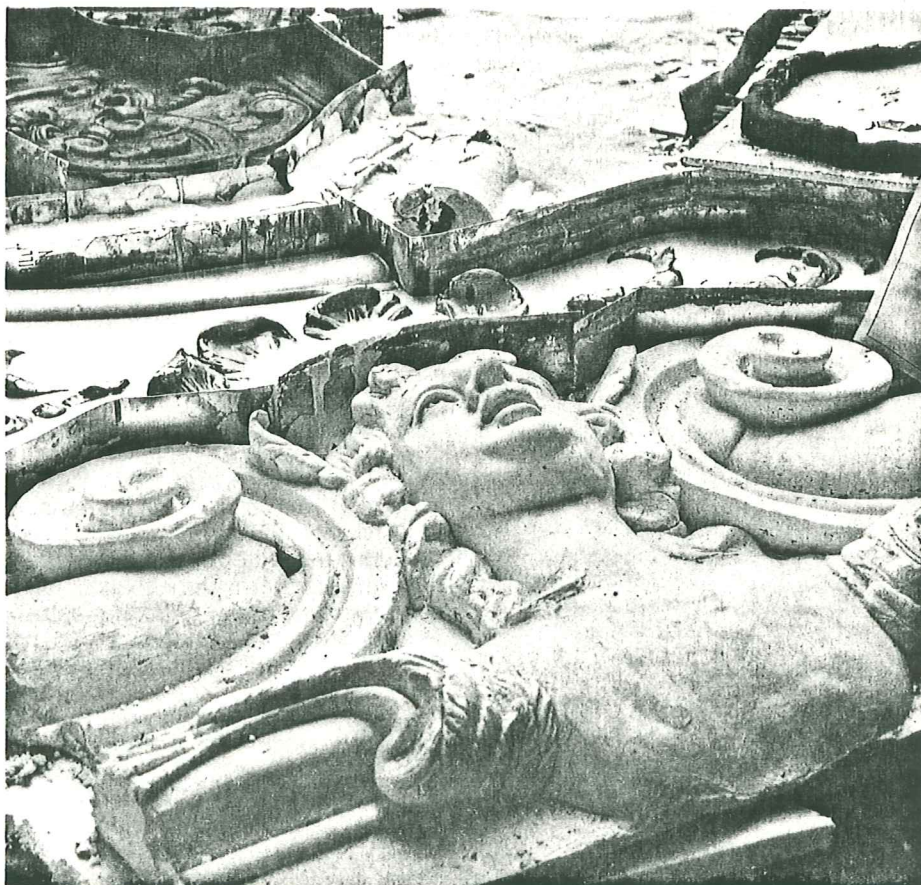
Het afgegoten eindresultaat wacht, om weer op de juiste plaats te wor-den aangebracht.

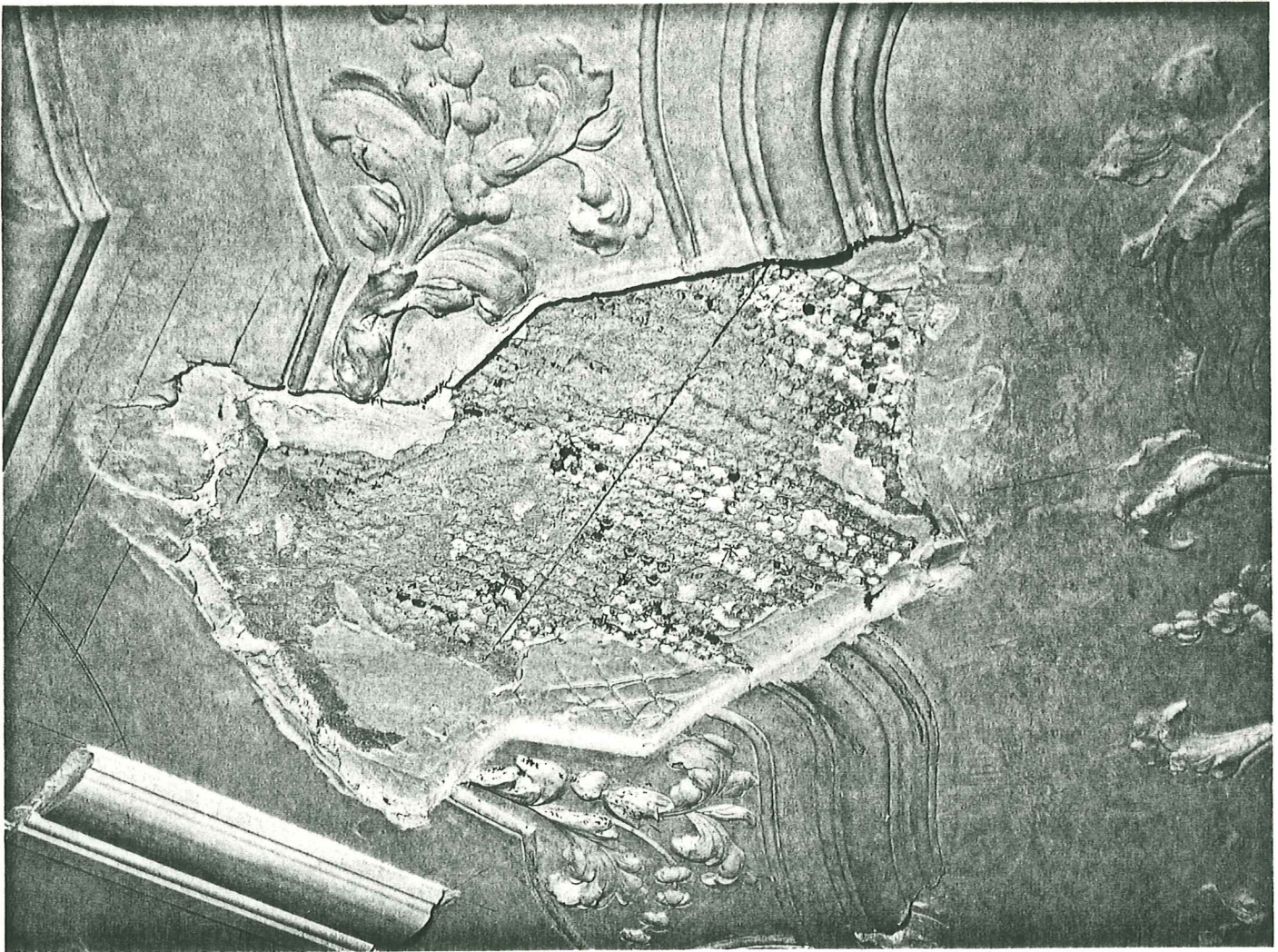
"Als je dat aan een ander overlaat, kunnen we de stukjes aan elkaar gaan plakken": meesmuilt onze stu-kadoor. Ook de conditie van de draagconstructie - rachelwerk op de oorspronkelijke balken - moest door de stukadoor worden beoordeeld. Als pleisterdrager werd steengaas geko-zen, eveneens aangebracht door het-zelfde bedrijf. Kortom, een zorgvul-dige aanpak, waarbij we dan he-lemaal voorbijgaan aan het wekenlange priegelwerk op een stei-ger. In stilte en rust, geïsoleerd van de andere bouwvakkers. Geconcen-treerd werkend aan het conserveren van oorspronkelijk stucwerk. Het enige dat minder tevreden stemt, is het feit dat het publiek straks niet van dit restauratieproject kan genie-ten. De Hoge Raad zal in haar bure-len geen pottekijkers dulden. Neen, de enige kans die men straks krijgt om de Van Dishoekplafonds te bezichtigen, zal zijn wanneer men zelf betrokken raakt bij een of ander akkefietje, waarover het hoogste orgaan van "Vrouw Justitia" recht moet spreken. Als u daar in het beklagenbankje mocht komen, hef dan eens uw hoofd in wanhoop ten hemel. Dat maakt vast indruk op de rechter en u ziet tegelijkertijd het prachtige restauratiewerk. Eigenlijk bedoelen we daarmee te zeggen dat de Rijksdienst Monumentenzorg zich voor wat betreft de plaatsing van deze plafonds best wat meer reken-schap had mogen geven van het feit dat, hoewel deze plafonds nu wel

bewaard blijven voor het nageslacht, het grote publiek daarvan geen ken-nis kan nemen.

Of deze operatie in historisch opzicht te verdedigen is, kan men zich afvra-gen. Per slot van rekening moest een aantal plafonds van het Huis Hugue-tan de container in. In 1983, bijvoor-beeld, werd door de Rijksgebouwen-dienst een uitvoerige bouwhistorische documentatie en waardebeoordeling van het pand gemaakt. Hierin is ook een waardering gegeven voor de diverse interieur-onderdelen. Over de mid-dentuinzal op de eerste verdieping wordt daarin het volgende geschre-ven: "plafond: stucwerk op riet, mid-denrozet met klavervormige perklijst, kroonlijst (Marot, 2e kwart 18e eeuw), eenheid tot het oorspronkelijke werk behorend, bepalend voor de gave context en onderdeel van (zeer) hoge intrinsieke waarde, echter licht tot matig aangetast."

Wie schetst onze verbazing, dat nu juist in deze zaal één van de Van Dis-hoekplafonds wordt geplaatst? Is hier geen sprake van beschadiging van een monument? Of kan dit onder de noemer: "inzicht van de architect", wel door de beugel? De plafonds in de andere kamers, die het loodje hebben gelegd voor de Vlissingse plafonds, dateerden ook uit het tweede kwart van de 18e eeuw. Waarom neemt de Rijksgebouwen-dienst de moeite om dit pand zo zorgvuldig mogelijk te documenteren en te waarderen, terwijl de restaure-

In afwachting van een nieuwe pastuk. Het meten een kunst op zich.

rend architect deze waardebeoordeling terzijde kan leggen? Men zou kunnen stellen dat een dergelijke visie op restaureren een terugval naar de jaren tot 1960 betekent. Destijds "roofde" men monumentale onderdelen uit bouwvallen, om andere panden te "verrijken". Hoe het ook zij, de Hoge Raad mag zich straks koesteren onder deze nieuw aangebrachte (en eerlijk gezegd: prachtige) plafonds. Hopelijk slaat dit Hoge College de ogen dan ook eens zelf op naar het plafond en realiseert men zich dat niet alleen Haagse geschiedenis op hen neerkijkt.

En wat zeker is: zonder de stuka-doors van firma Bleyenbergh die ze met grote vakkennis en inspanning hebben aangebracht, waren plafonds en Van Dishoeckhuis voor eeuwig alleen maar een herinnering gebleven.

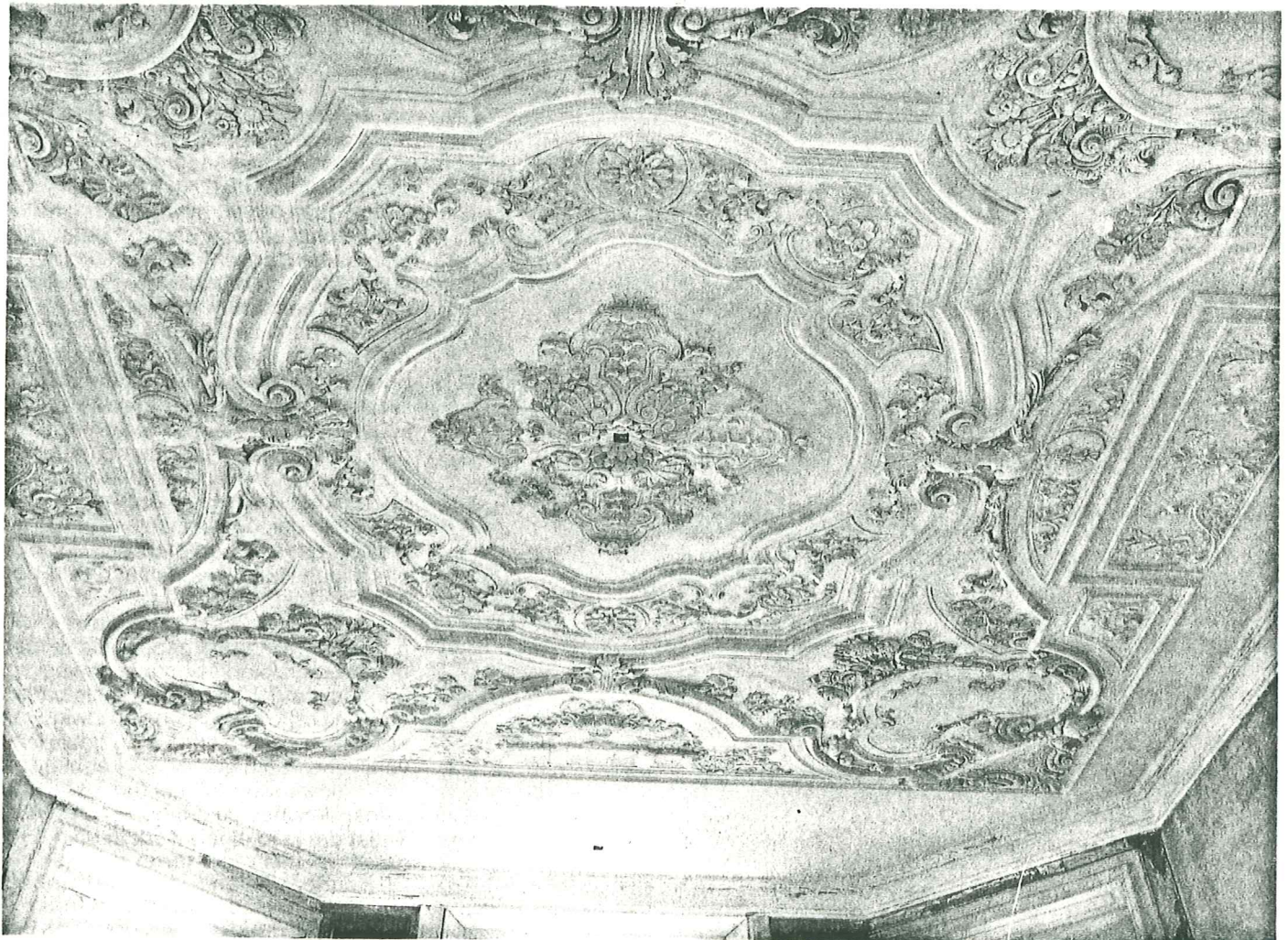
Triest dat je je eigen werk in dit geval wel niet meer terug zult zien. De ruimten zijn immers niet voor het publiek open. Je hebt er toch maar aan meegewerkt.

De organisatie

Tijdens ons bezoek aan het gebouw van de Hoge Raad viel niet alleen het fraaie werkstukje van de hierboven beschreven stukadoors/restaurateurs op. Nog meer moois? Neen, integendeel. Achter dit pand verrijst forse nieuwbouw, verbonden aan de historie door middel van lange corridors. Een moderne aannemer voor dit project werd gevonden in het bekende bedrijf Wilma. De directie wordt gevoerd door de Rijksgebouwendienst. Toch niet de kleinsten. Men mag dus verwachten dat een en ander goed geregeld is. Met kennis van zaken. Daar waar het om stuka-doorswerk gaat, valt er organisato-

Rechts op de foto, langs de randen is nieuwe ornamentiek ontworpen. Oorspronkelijk was het bedoeling een ontmoeting te creeren met een rand van metaal. Dit om aan te geven dat deze plafonds hier eigenlijk niet van origine thuis waren. Geldgebrek deed dit plan sneuvelen.

Een van de plafonds weer bijna in volle glorie. Nog even een kwastje van de schilder en klaar. Of zou de stukadoor het zelf doen? Dat deed hij vroeger immers ook.

risch op af te dingen. Verschillende bedrijven bleken zich op het Lange Voorhout bezig te houden met allerlei stukadoorswerkzaamheden. Voor het vlakke werk en overige restauratiewerkzaamheden is één stukadoorsbedrijf aangetrokken. Voor de plaatsing van genoemde plafonds weer een ander. Tot zover geen probleem. Al lijkt het toch beter om het werk op één gebied in één hand te houden.

Maar goed, de problemen voor het stukadoorsbedrijf dat zich voornamelijk met de vlakke werkzaamheden bezighoudt, leken inmiddels huizenhoog opgelopen. Ons bleek dat het bestek en de overeenkomst waarmee men moet werken zoveel onduidelijkheden over lieten, dat er eigenlijk helemaal niets leek vast te staan. Dat geeft de opdrachtgever en de aannemer natuurlijk alle ruimte om de stukadoor naar keuze van het kastje naar de muur te sturen. En dat gebeurde ook, volgens zeggen. Niets was goed in de ogen van de directie, veel zaken moesten over en van vergoeding werd vanzelfsprekend niet gerept. Het lijkt in zo'n geval toch raadzaam om het werk pas weer

Rijke plafonds, scheef in een scheve ruimte. Maar goed, ze bleven nu wel bewaard. En daar ging het om.

voort te zetten wanneer een en ander correct omschreven is. Alleen wanneer men immers daden durft te stellen, wordt in zo'n geval erger voorkomen. Kortom, een indrukwekkend project, zeker als het om de restauratie gaat. Het is dan jammer als er zich dergelijke rimpels voordoen in het verdere bouwproces. Het is dan ook te hopen dat dergelijke kwesties zich niet meer zullen voordoen. Duidelijke en vooral eenduidige afspraken tussen opdrachtgever en uitvoerend bedrijf zijn hiervoor een voorwaarde.

Wat drijft Rijksgebouwendienst bij de keus van het uitvoerend bedrijf?

Ir. Hougee, van de Directie Bouw van de Rijksgebouwendienst, projectmanager van onder andere dit werk aan het gebouw van de Hoge Raad, is daarover duidelijk. "Ons gaat het om die mensen die zo'n werk nog kunnen maken. Wij kennen tenminste nog een aantal vakmensen. De heer Ketel van stukadoorsbedrijf Bleyenbergh en zijn collega's zijn al op heel wat restauratiewerken van ons bezig geweest. Of zij nu bij bedrijf X of

bedrijf Y werkzaam zijn, zij kunnen zulk werk in ieder geval nog aan. En daar gaat het ons in eerste instantie om. Ik zou zo gauw maar weinig andere vakmensen weten die een dergelijk werk nog kunnen maken. Kortom wij kennen ze en weten ze weer te vinden. Bleek het bedrijf waar men eerst werkte zich te hebben overeten, al spoedig was men weer bij een andere gegadigde op het gebied van de restauratie in dienst. Toen deze moest afslanken, vond men weer bij een ander onderdak. Logisch dat dit bedrijf alleen al om de beschikbare gespecialiseerde capaciteit in aanmerking komt om offerte bij ons uit te brengen. Ik ben namelijk een verklaarde tegenstander van regiewerk, zegt de heer Hougee. Je weet niet waar het eind is. Neen hoor, 'n vaste prijs, dat is verreweg te verkiezen". Op onze vraag of hij er zich van bewust was dat het uitvoerende bedrijf misschien dan wel beschikt over de vakmensen, maar blijkens onze informatie nog niet over de vereiste vestigingsvergunning? antwoordt de heer Hougee ontkennend. Inmiddels deelt men ons mede dat dat probleem is opgelost. Stukadoorsbedrijf Bleyenbergh beschikt nu wel over een vestigingsvergunning, maar of dat voor de Rijksgebouwendienst wat uitmaakt.....?

